

Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar
Doktori Iskola vezetője:
Prof. Dr. Bódis József
Rektor, az MTA doktora

**Retorikai mozzanatok és köntörfalazás
orvostudományi közleményekben és
online ismeretterjesztő cikkekben**

PhD értekezés tézisei

Csongor Alexandra

Programvezető:

Prof. Dr. Kovács L. Gábor, az MTA rendes tagja

Témavezető:

Dr. Warta Vilmos egyetemi adjunktus, Pécsi Tudományegyetem,
Orvostudományi Kar, Egészségügyi Nyelvi és Kommunikációs
Intézet, intézetvezető helyettes

Pécs

2014

1. Bevezetés

Az 1990-es évek kommunikációs forradalmának köszönhetően a Világháló a globális információ áramlás színtere lett. Az Internet az egészségtudománnyal kapcsolatos kutatások, fejlesztések meghatározó kommunikációs fórumává vált, nemcsak a szakemberek, hanem a laikusok számára is. Az internetes médiában gyakran jelennek meg olyan ismeretterjesztő cikkek, amelyek egy-egy tudományos közlemény tartalmát teszik közérthetővé. A tudományos ismeretterjesztés azáltal segíti a kutatók munkáját, hogy megismerhetik a nem szakértő közönség tapasztalatait és nézőpontjait. Az ismeretterjesztés a laikusok és a szakemberek eredményesebb együttműködését teszi lehetővé.

A nyelvészeti kutatások elsősorban a tudományos diskurzusra irányulnak, kisebb hangsúlyt kap a tudományos ismeretterjesztő közlemények elemzése. Kevés tanulmány foglalkozik az orvostudományi közlemények és az ezekből készült ismeretterjesztő cikkek összehasonlításával. E tanulmány célja a tudományos ismeretterjesztéssel kapcsolatos ismeretek bővítése. A vizsgálat a tudományos és ismeretterjesztő közlemények retorikai struktúrájának mozzanat-elemzésére és összehasonlítására irányul. Az elemzés további célja egy retorikai célokat megjelenítő nyelvi eszköz, a bizonytalanságot/udvariasságot kifejező köntörfalazás mintáinak összevetése a két műfajban.

A tanulmány elsőként a korpuszban szereplő eredeti és ismeretterjesztő közlemények mozzanatszerkezetét mutatja be, továbbá az egyik legfontosabb szövegtani elem, a lexikai köntörfalazás előfordulását és retorikai, stratégiai szerepét az egyes mozzanatokon belül. A köntörfalazás, mint nyelvi eszköz az orvostudományi kommunikációban erőteljesen megjelenik. Az értekezés célja a lexikai köntörfalazás kategóriáinak átfogó feltérképezése az online ismeretterjesztő műfajban is, valamint az eredmények összevetése mindkét műfajra vonatkozóan.

A szövegek retorikai struktúrájának és nyelvi sajátosságainak feltárása segítséget nyújthat a tudományos és/vagy ismeretterjesztő közlemények szerzői és olvasói számára az egészségtudomány területén.

2. Hipotézisek

A disszertációban megfogalmazott hipotézisek:

1. Az online ismeretterjesztő szöveg nem írható le tipikus mozzanat mintázatokkal.
2. A tudományos és az ismeretterjesztő műfaj retorikai szerkezete jelentősen eltér.
3. A köntörfalazás nem jelenik meg az online ismeretterjesztő cikkekben.

3. Anyag és módszerek

Az elemzés alapja egy 60 közleményből álló korpusz, amely 30 eredeti orvostudományi közleményt, és az eredeti közleményekre épülő 30 online ismeretterjesztő cikket tartalmaz. A dolgozat kutatási módszere kvalitatív és kvantitatív megközelítést egyaránt magában foglal. A témájukat tekintve a szövegek a magzatvédő vitaminokkal, illetve a prenatális táplálkozással kapcsolatban mutatják be a tudomány legutóbbi aktuális eredményeit. A közlemények változatos témákat érintenek; úgy, mint a prenatális vitaminok és a koraszülés, komplikációk, születési rendellenességek, császármetszés, preeclampsia, magzati fejlődés, szájpadhasadék, légzésfunkció, asztma, beszéd-fejlődés, autizmus, szívelégtelenség, gyermekkori elhízás, diabétesz, neuro-kognitív fejlődés, illetve a sclerosis multiplex kapcsolata. A tudományos közleményeket 2004 és 2013 között publikálták magas presztízsű orvostudományi folyóiratokban. Az eredeti közleményekből készült ismeretterjesztő cikkek 20 különböző weboldalról származnak.

Elsőként a tanulmány a két műfaj jellegzetes diskurzus struktúrájának leírását tűzte ki célul. Első lépésként mindkét alkorpuszban a retorikai mozzanatok azonosítása és kódolása történt meg.

Második lépésként, az összes szöveg mozzanat-szerkezete alapján, az elemzés felvázol egy jellegzetes mozzanat mintázatot mindkét műfaj vonatkozásában. A kvalitatív elemzés bemutatja a korpuszban szereplő közlemények és ismeretterjesztő megfelelőik mozzanat-szerkezetét, a mozzanatok előfordulási arányát és sorrendjét. Ezután a mozzanat-elemzést kiegészíti az egyik legfontosabb műfaji sajátosság, a köntörfalazás grammatikai-lexikai megjelenésének elemzése. A tanulmány a köntörfalazás lexiko-grammatikai mintáinak előfordulását vizsgálja a két műfajban. A vizsgálat során olyan lexikai elemek kerültek kiválasztásra, amelyeket jellemzően köntörfalazási eszközként használunk a bizonytalanság, elővigyázatosság, udvariasság kifejezésére. A lexikai köntörfalazás összevetése a két műfajra vonatkozóan a következő kategóriák alapján történt: modális segédigék, igék, határozószók, melléknevek és főnevek. A tanulmány a tipikus köntörfalazási mintákat, előfordulásukat és eloszlásukat azonosítja az egyes mozzanati sémákra lebontva, illetve összeveti a jelenséget az ismeretterjesztő illetve tudományos közleményekben.

A korpuszban található szövegek retorikai mozzanatokra kódolása után a *WordSmith Tools* (Scott, M., 2012, *WordSmith Tools version 6*) szövegelemző szoftver használatával kerültek kiválasztásra a köntörfalazás nyelvi elemei. A lexikai elemek analízise konkordancia vizsgálat segítségével történt. A statisztikai vizsgálatok *Excel*, *IBM SPSS Statistics 19* és *Stata 11.1*. programok használatával térképezik fel és hasonlítják össze a nyelvi jelenségeket a két műfajban.

4. Eredmények

A tudományos közlemények mozzanat-elemzése

A korpuszban található tudományos közlemények elemzése alapján 11 különböző mozzanat azonosítható. A 30 szövegből álló korpusz vizsgálata egy 10 mozzanatból álló tipikus sémát vázol fel. A 9. mozzanat, amelynek retorikai célja a speciális, különleges eredmények magyarázata, 8 szövegben fordul elő, így opcionális mozzanatnak tekinthető.

Mozzanat	Diskurzus funkció
M1	Korábbi ismeretek bemutatása
M2	Kutatási úr azonosítása
M3	A kutatás céljainak megállapítása
M4	Anyagok/résztvevők és adatgyűjtés leírása
M5	Vizsgálati módszerek leírása
M6	Adatelemzés leírása
M7	Megfigyelések bemutatása
M8	Főbb eredmények megvitatása
M9	Speciális, különös jelentőségű eredmények magyarázata
M10	Kutatás korlátainak, erősségeinek és gyengeségeinek megvitatása
M11	Konklúzióik megfogalmazása

1. táblázat. Mozzanatok és diskurzus funkciójuk a tudományos közlemények alkorpuszában

Az alkorpusz közleményei leggyakrabban a téma bevezetésével, korábbi ismeretek bemutatásával kezdődnek, mely retorikai mozzanatot a kérdésfeltevés, a hiányzó vizsgálatok helyének kijelölése követ. A szerzők minden esetben világosan megfogalmazzák a kutatás célkitűzéseit, ez a retorikai mozzanat gyakran egyetlen mondatból áll a Bevezetés szakasz végén. A Módszerek szakasz formailag kötött, az anyagok/résztvevők leírását a vizsgálati módszerek pontos és részletes ismertetése követi, és végül teljes képet nyújt minden kísérleti és statisztikai módszerről. Az eredmények bemutatása egyetlen mozzanatból áll. A Megbeszélés fejezet az eredményeket a szakirodalom és a kitűzött célok vonatkozásában vizsgálja, és tartalmazhat egy opcionális mozzanatot, melynek célja a specifikus, nagy jelentőségű vagy nem várt kimenetek, eredmények hangsúlyozása. További opcionális mozzanat a kutatás erősségeinek és gyengeségek felvázolása.

Az Összegzés szintén tartalmazhat egy olyan mozzanatot, mely a kutatással kapcsolatos korlátokat térképezi fel. A közlemények végén található mozzanatok az eredmények összefoglalását tartalmazzák és iránymutatásokat fogalmaznak meg.

Az ismeretterjesztő cikkek mozzanat-elemzése

A második alkorpusz elemzése alapján az ismeretterjesztő cikkek jellemzően az alábbi retorikai mozzanatok tartalmazzák:

Mozzanat	Diskurzus funkció
M0*	Főcím-a leglényegesebb információ összegzése
M1	Háttér-ismeretek, általánosítások a témával kapcsolatban
M2	A kutatás eredményének bejelentése
M3	Korábbi kutatások áttekintése
M4	Az új kutatás bemutatása
M5	Az új kutatás részletes bemutatása
M6	Utalás az adatgyűjtés és a kutatás módszerére
M7	A kutatás fő eredményeinek bemutatása és magyarázata
M8	Konklúziók megfogalmazása
M9	Utalás az eredeti közleményre

2. táblázat. Mozzanatok és diskurzus funkciójuk az ismeretterjesztő közlemények alkorpuszában

* M0- A főcímet az eredeti mozzanat-elemzési modell nem tekinti a szöveg részének.

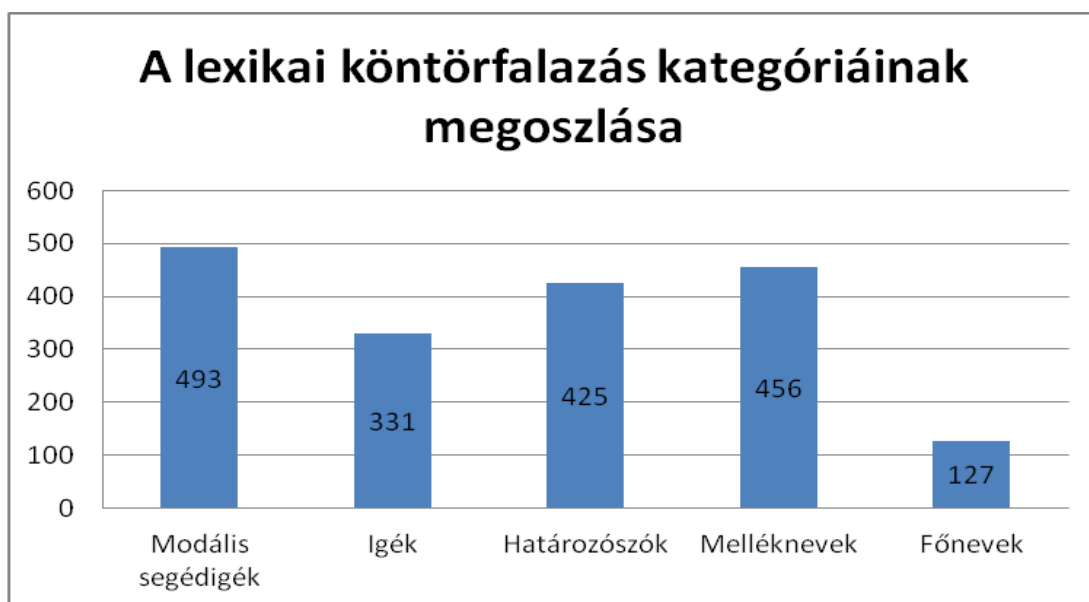
Az adatok elemzése alapján az ismeretterjesztő közleményekben a főcímet jellemzően a 2. mozzanat követi, amelynek funkciója az eredeti közleményben leírt kutatás legújabb eredményeinek bejelentése. Ez leggyakrabban egy vagy két mondatból álló mozzanat. A gyakorisági elemzés eredményei alapján kezdő mozzanatként tekinthető, megelőzve a háttér ismeretek bemutatását. A 3. mozzanat (Korábbi kutatások áttekintése), mely tudományos kontextusba helyezi a kutatást, opcionális mozzanatként tekinthető. Az új kutatás bemutatására irányuló mozzanatok jellemzően utalást tesznek a kutatókra és az eredeti közleményre.

A 6. mozzanat (Utalás az adatgyűjtés és a kutatás módszerére) az eredeti közlemény Módszerek szakaszában található első két mozzanatot foglalja össze a részletek kihagyásával. A 7. mozzanat (A kutatás fő eredményeinek bemutatása és magyarázata) helye nem stabil az ismeretterjesztő cikk mozzanat struktúrájában. A 8. mozzanat (Konklúziók megfogalmazása) jelentős eleme a második alkorpusznak is. A kutatással kapcsolatos konklúziók megfogalmazásán felül az eredmények interpretálását és a szerző vagy más kutatók észrevételeit, véleményét is tartalmazhatja. Az utolsó, opcionális mozzanat megjelöli az eredeti közlemény címét és forrását, illetve hiperlinket is tartalmazhat. Összefoglalva a két korpusz jellemzőit, arra lehet következtetni, hogy egy tipikus tudományos közlemény 10 mozzanatból áll, míg az ismeretterjesztő cikk jellemzően 8 mozzanatból épül fel. A mozzanatok gyakoriságára és sorrendjére vonatkozó vizsgálatok alapján a tudományos közlemények homogénebbnek tekinthetők a retorikai struktúrát tekintve, mint az ismeretterjesztő cikkek. A mozzanatok sorrendje változó az ismeretterjesztő szövegekben és nehezebben azonosítható egy tipikus mintázat a korpuszban. A tudományos közlemények mozzanatai többnyire az ismeretterjesztő szövegekben is megtalálhatók, a két műfaj mindemellett jelentős strukturális eltéréseket mutat. Míg a tudományos közlemények a vizsgálandó területtel kapcsolatos korábbi kutatások áttekintésével kezdődnek, az ismeretterjesztő szövegek első mozzanata a kutatás legújabb eredményeinek bejelentésére irányul. Az adatgyűjtésre és kutatási módszerekre vonatkozó mozzanatok mindkét műfajban jelen vannak, de a módszerek részletezésére nem kerül sor az ismeretterjesztő cikkben. Mindkét műfaj záró és hangsúlyos mozzanata a kutatás eredményeinek megvitatása és a konklúzió.

Köntörfalazás a tudományos közlemények alkorpuszában

Az orvostudományi kommunikáció jellemzője, hogy az objektivásra való törekvés mellett az udvariasság és az óvatosság retorikai megjelenése erőteljesen érezhető. A köntörfalazás, mint a bizonytalanság és elővigyázatosság nyelvi eszköze gyakori az írásbeli kommunikációban; különösen az eredeti közleményekben/kutatási beszámolóknakban.

Jelen vizsgálat a tudományos közleményekben fellelhető lexikai köntörfalazás kategóriáit térképezi fel az egyes mozzanatokra lebontva. Az eredmények alapján a 8. mozzanat (Főbb eredmények megvitatása) tartalmazza a legtöbb köntörfalazási eszközt. A 7. mozzanatra (Megfigyelések bemutatása) és a 10. mozzanatra (Kutatás korlátainak, erősségeinek és gyengéseinek megvitatása) szintén erőteljesen jellemző a lexikai szinten megjelenő köntörfalazás. Az 1. (Korábbi ismeretek bemutatása), 2. (Kutatási úr azonosítása) és 11. mozzanatban (Konklúziók megfogalmazása) a lexikai köntörfalazás használata még jelen van, míg a célok meghatározása és a módszerek leírása során alkalmaznak a szerzők legkevésbé udvariasságot, óvatosságot kifejező nyelvi eszközöket. A tudományos közlemények alkorpuszában a lexikai köntörfalazás 1832 eszközét azonosítottuk.

1. ábra. A lexikai köntörfalazás kategóriáinak megoszlása a tudományos közlemények alkorpuszában

A lexikai köntörfalazás relatív előfordulási gyakorisága 17,08/1000 szó a tudományos közlemények alkorpuszában.

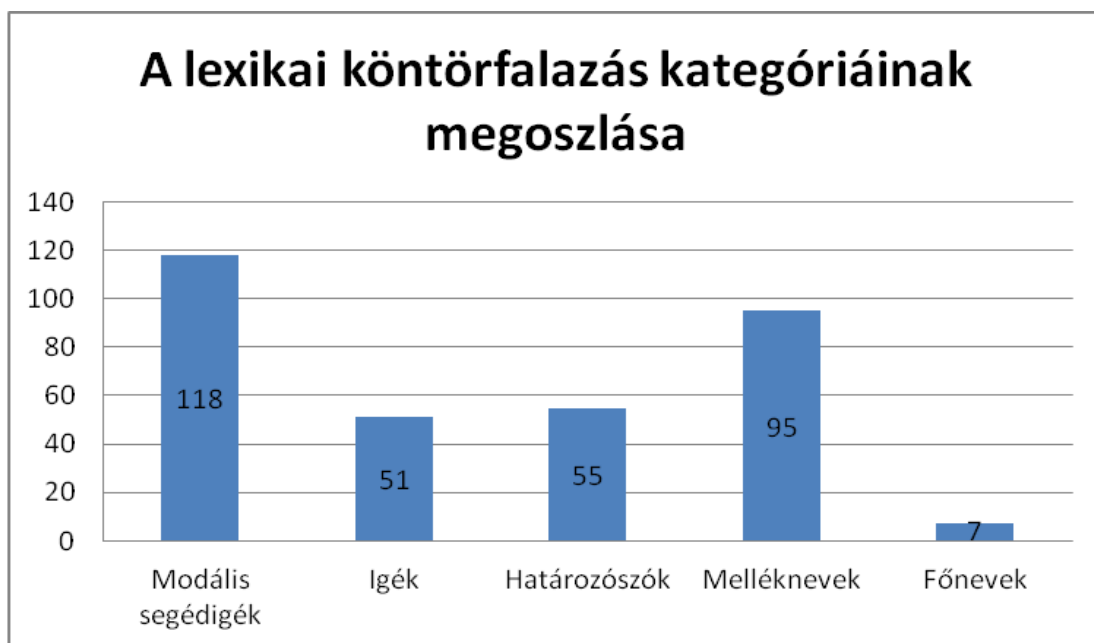
Köntörfalazási kategóriák	Előfordulási gyakoriság	Gyakoriság/ 1000 szó
Modális segédigék	493	4,59/1000
Igék	331	3,08/1000
Határozószók	425	3,96/1000
Melléknevek	456	4,25/1000
Főnevek	127	1,18/1000
Összes	1832	17,08/1000

3. táblázat. A lexikai köntörfalazás relatív előfordulási gyakorisága a tudományos közlemények alkorpuszában

Hat különböző segédige azonosítható köntörfalazási eszközként, úgy, mint *may, might, can, could, should* és *would* illetve az episztemikus igék például, *appear, seem* és *tend*. A legtipikusabb episztemikus igék a korpuszban a következők: *suggest, consider, indicate, hypothesize, conclude, believe, implicate, propose, think* és *imply*. 39 különböző határozószó azonosítható köntörfalazási eszközként, a leggyakrabban előforduló határozószók: *significantly* és *approximately*. 456 esetben azonosítottunk mellékneveket köntörfalazásként, melyek célja a valószínűség, bizonytalan előfordulás, gyakoriság vagy mérték kifejezése, illetve a hozzávetőlegesség megfogalmazása. A lexikai köntörfalazás főnévként való használata a legritkább a korpuszban. Összesen 127 esetben fordult elő, leggyakoribb ilyen nyelvi eszközök a *possibility* és a *potential* főnevek.

Köntörfalazás az ismeretterjesztő cikkek alkorpuszában

Az ismeretterjesztő cikkek különböző mozzanatain belül a köntörfalazás lexiko-grammatikai mintáinak feltérképezése a tudományos közlemények elemzéséhez hasonlóan történt. Az eredmények azt mutatják, hogy a 8. mozzanat (Konklúziók megfogalmazása) tartalmazza a legtöbb köntörfalazást. Az 1. (Háttér-ismeretek, általánosítások a témával kapcsolatban) és a 7. mozzanatban (A kutatás fő eredményeink bemutatása és magyarázata) hasonló mértékben fordul elő lexikai köntörfalazás. Ezekben a mozzanatokban a bizonytalanságot/elővigyázatosságot kifejező nyelvi eszközök száma hozzávetőlegesen fele annyi, mint a 8. mozzanatban. A 2. (A kutatás eredményének bejelentése), a 3. (Korábbi kutatások áttekintése) és 5. mozzanatokban (Az új kutatás részletes bemutatása) a köntörfalazás megjelenik, de kevésbé hangsúlyos, mint a korábban említett mozzanatokban. Legkisebb számban fordul elő lexikai köntörfalazás a főcímben, a 4. (Az új kutatás bemutatása) és a 6. mozzanatban (Utalás az adatgyűjtés és a kutatás módszerére). Az ismeretterjesztő cikkek alkorpuszában a lexikai köntörfalazás 326 eszközét azonosítottuk.

2. ábra. A lexikai köntörfalazás kategóriáinak megoszlása az ismeretterjesztő cikkek alkorpuszában

A lexikai köntörfalazás relatív előfordulási gyakorisága 20,94/1000 szó ebben az alkorpuszban - mely érték 17,08/1000 szó a tudományos közlemények alkorpuszában.

Köntörfalazási kategóriák	Előfordulási gyakoriság	Gyakoriság/ 1000 szó
Modális segédigék	118	7,57/1000
Igék	51	3,27/1000
Határozószók	55	3,53/1000
Melléknevek	95	6,10/1000
Főnevek	7	0,45/1000
Összes	326	20,94 /1000

4. táblázat. A lexikai köntörfalazás relatív előfordulási gyakorisága az ismeretterjesztő cikkek alkorpuszában

Hat különböző segédige azonosítható köntörfalazási eszközként, leggyakrabban a *may, might, can* és *could* fordul elő. Az episztemikus igék úgy, mint *appear, seem* és *tend* a tudományos közleményekhez hasonlóan gyakran jelennek meg az ismeretterjesztő műfajban is. Összesen 11 ige azonosítható köntörfalazásként. A legtipikusabb igék a *suggest, believe, conclude* és a *think*. Az igék köntörfalazási eszközként való használatának gyakorisága hasonló a tudományos műfajban feltárt arányhoz. Összesen 150 esetben használtak az ismeretterjesztő cikkek szerzői határozószót vagy melléknevet köntörfalazási céllal. Az alkorpuszban 25 különböző határozószó azonosítható, például: *likely, probably, often, rarely, sometimes, typically, usually, commonly, generally, significantly, greatly, largely, routinely, slightly, markedly, extremely, particularly, surprisingly, substantially; nearly, about, everywhere, almost, approximately* és *around*. 18 különböző melléknév értelmezhető köntörfalazásként, melyek valószínűséget, bizonytalanságot, vagy hozzávetőlegességet fejeznek ki; úgy, mint *certain, likely, some, many, most, potential, apparent, possible, little, consistent with, few, several, numerous, typical, uncommon, remarkable, small* és *some kind of*.

Mindössze 7 esetben interpretálható köntörfalazási eszközként főnév ebben az alkorpuszban; úgy, mint *potential*, *notion*, *likelihood* és a *to our knowledge* kifejezés.

5. Összefoglalás

Az eredmények alapján arra lehet következtetni, hogy a korpuszban azonosítható az ismeretterjesztő cikkek tipikus retorikai mintázata, mely struktúra 8 mozzanatból áll. Összefoglalva – szemben az első hipotézissel - az ismeretterjesztő online műfaj is leírható tipikus mozzanat mintázatokkal, még akkor is, ha ez a szerkezet kevésbé homogén a tudományos cikkekhez képest. Az ismeretterjesztő cikkek szerzői átveszik a tudományos közlemény néhány mozzanatát, jelentősen eltér azonban a két tanulmányozott műfaj diskurzus szerkezete. Míg a tudományos közleményben a nyitó mozzanat a vizsgálandó terület kijelölése és a témával kapcsolatos korábbi ismeretek felvázolása, az ismeretterjesztő cikk a kutatás fő eredményeinek bejelentésével kezdődik. A deduktív érvelés célja valószínűleg az olvasó érdeklődésének a felkeltése. A tudományos műfajban nagyobb hangsúlyt fektetnek a kutatási úr megjelölésére, valamint a módszerek fejezet mozzanatai is részletesebben jelennek meg, mint az ismeretterjesztő cikkekben. A statisztikai módszerekkel kapcsolatos mozzanat egyáltalán nem jelenik meg az online ismeretterjesztő szövegekben. A kutatás korlátainak ismertetése szinte kötelező elemként jelenik meg a tudományos közleményben, azonban jellemzően nem található meg az ismeretterjesztő cikkekben. A konklúzió mindkét alkorpuszban hangsúlyos és záró mozzanatként jelenik meg. A második hipotézist, mely szerint a két vizsgált műfaj diskurzus szerkezete és retorikai elemei jelentősen eltérnek, egyértelműen igazolta a kutatás. Az orvosi nyelv használata szigorú szabályok és elvárások szerint, konvencionálisan strukturált minták alapján valósul meg. A tudományos közlemények közérthető, általános formában történő átírása során az eredeti szöveg diskurzus szerkezete jelentős változáson megy keresztül. Az újdonság mindkét műfajban alapvető elem, de más megközelítésben.

A tudományos közlemények szerzőinek célja, hogy új kutatási eredményeiket megismertessék és elfogadtassák a tudományos közösség tagjaival. Ezzel szemben az ismeretterjesztő cikkek időszerű, hírértékkel bíró új eredményekről számolnak be és a zsurnalisztikai műfaj sajátosságaival is rendelkeznek. Összefoglalva, a két műfaj közötti különbség alapvetően az eltérő célközönség és eltérő kommunikációs célokból adódik.

A harmadik hipotézist - a köntörfalazás hiányát az ismeretterjesztő cikkekben - teljes mértékben cáfolta a kutatás. A harmadik kutatási kérdés megválaszolása meglepő eredményt mutat, a köntörfalazás megjelenítése gyakoribb az ismeretterjesztő cikkekben. Míg az arány 20,94 szó 1000 szóra vetítve az online műfajban, a tudományos műfajban ez az érték 17,08/1000 szó. Az episztemikus modalitás a leggyakrabban alkalmazott nyelvi forma a köntörfalazást tekintve mindkét elemzett korpuszban. A leggyakoribb segédige a *may*, a leggyakoribb ige a *suggest* mindkét műfajban. A köntörfalazást mindkét műfajban hasonló arányban fejezik ki igékkel, azonban az ismeretterjesztő szövegek több kognitív igét tartalmaznak. Nincs jelentős statisztikai különbség a határozószók köntörfalazási eszközként való használatában, míg a melléknevek gyakrabban fordulnak elő ilyen céllal az online szövegekben. A főnévi szerkezetek, mint köntörfalazási technikák a tudományos közleményekben gyakoribbak.

A köntörfalazás motivációja eltérő a tudományos kommunikációban és az ismeretterjesztő műfajban. A tudományos közleményben az objektivitásra törekvés mellett jelen van az udvariasság és az óvatosság, mint retorikai elem. A köntörfalazás különösen gyakori a tudományos közlésben. Az ismeretterjesztő műfajban a köntörfalazás lehet a pontatlanságot tükröző stílusjegy, illetve a tudományos műfaj egy jellegzetességének a másolása is, melynek célja, hogy meggyőzze az olvasót a tudományos eredmények hitelességéről. A köntörfalazás mindkét műfajban a defenzív nyelvhasználat egyik eszköze is, mely segítségével a szerzők az információkat elővigyázatossággal kezelik. Az ismeretterjesztő közlésben ez a defenzív technika célja a szerző személyes felelősségének a hátrítása.

6. Az új eredmények összefoglalása

Jelen kutatás eredménye megerősítette azt a feltevést, mely szerint az ismeretterjesztés nem a tudományos közlemény egyszerűsített, torzított változata, hanem az információ értelmezése más célközönség számára, más kommunikatív céllal. A kutatók számára több szempontból is hasznos, ha saját tudásukat, eredményeiket a laikusokkal is megosztják. Az ismeretterjesztés pozitív hatással lehet a szakemberek és a nem hozzáértők között zajló kétirányú kommunikációra. Az ismeretterjesztő média segítségével juthatnak a kutatók erőforrásokhoz egy-egy projekt megvalósítása során. Ezen felül a laikus értelmezések, szempontok előre mozdíthatnak egy kutatást vagy új vizsgálatokat kezdeményezhetnek. A viszonylag új, online szövegek műfaji leírása segítséget nyújthat az ismeretterjesztés megismeréséhez, hatékonyabb alkalmazásához.

Jelen dolgozat egy új műfaj elemzésére vállalkozott oly módon, hogy az eredeti közlemények és az ebből készült online ismeretterjesztő cikkek nyelvi vizsgálatát és összehasonlítását végezte el. A tudományos alkorpuszban található cikkek a magzatvédő vitaminokkal kapcsolatos legújabb aktuális felfedezéseket ismertetik. A kutatás újszerűsége, hogy az elemzéshez tudományos közleményeket és ugyanarról a kutatásról szóló ismeretterjesztő cikkeket párosít.

A korpusz alapú vizsgálat a két önálló műfaj kommunikatív céljait, retorikai szerkezetét mutatta be, valamint részletesen feltérképezte és összevetette egy retorikai célokat megjelenítő nyelvi eszköz, a köntörfalazás mintáit a két tanulmányozott korpuszban. A lexikai köntörfalazás mintáinak, előfordulásának és eloszlásának áttekintését statisztikai vizsgálatok egészítik ki, illetve támasztják alá.

A tudományos ismeretterjesztés internetes nyelvhasználatának vizsgálata eddig nem kapott kellő figyelmet az alkalmazott nyelvészeti kutatásokban. Az internetes kommunikáció térhódítása indokoltá teszi az interdiszciplináris szemléletű nyelvészeti vizsgálódásokat az egészségtudomány területén.

A tanulmányban leírt műfaji elemzés a tudományos és ismeretterjesztő szövegek jellemzőit a részletes mozzanat elemzés révén árnyaltabban írja le, mint az IMRAD struktúra. Ezáltal iránymutatást nyújthat az ilyen szövegek szerzőinek az üzenetek hatékonyabb megformálásához, és a kívánt eredmények eléréséhez. A lexikai köntörfalazás jellemző mintái jól tükrözik a két elemzett műfaj sajátos konvencióit, választ adva arra, hogy a diskurzusközösség tagjai hogyan használják ezeket a műfajokat. A köntörfalazás lexiko-grammatikai technikáinak ismerete hasznos az angol egészségügyi szaknyelv elsajátításában. Jelen dolgozat további nyelvészeti kutatások alapját képezheti, illetve vizsgálatok irányulhatnak többek között a netműfaji sajátosságok elemzésére.

Publikációk

Csongor, A. (2009). A Corpus Linguistic Study of Medical English Use in Drug Information Websites. *Orvosi és Gyógyszerészeti Szemle Marosvásárhely*, 55, (2), 132-134.

Csongor, A. (2010). Analysing a Digital Genre with an English Corpus of Drug Information Websites. *Acta Medica Marisiensis*, 56, (6), 603-606.

Csongor, A. (2011). Characteristics and Web Genres of Health-Related Websites. *Acta Medica Marisiensis*, 57, (3), 180-183.

Szántóné, Csongor, A. (2011). Web műfajok az egészségügyi honlapokon. *MANYE*, 8, 377.

Szántóné, Csongor, A. (2011). Digitális műfaji sajátosságok angol nyelvű internetes betegtájékoztatókban. *Porta Lingua*, 197-202.

Szántóné, Csongor, A., & Rébék-Nagy, G., Hambuchné Kőhalmi A. (2012). A tudományos és ismeretterjesztő stílus összehasonlító elemzése az angol egészségügyi szaknyelvben. *Porta Lingua*, 155-160.

Csongor, A., & Rébék-Nagy, G. (2013). Hedging in popular scientific articles on medicine. *Acta Medica Marisiensis*, 59, (2), 97.

doi: 10.1177/1461445603005002006

Csongor, A., & Warta, V. (in press). Tentativeness in medical research articles and corresponding popular articles. *Porta Lingua*

Köszönetnyilvánítás

Mindenekelőtt köszönetemet szeretném kifejezni Dr. Rébék-Nagy Gábornak és Dr. Warta Vilmosnak, akik PhD tanulmányaimat folyamatosan támogatták, szakmai hozzáértésükkel és tanácsaikkal segítettek dolgozatom elkészítését. Köszönettel tartozom a PTE ETK Egészségtudományi Doktori Iskolájának, hogy lehetővé tették az interdiszciplináris kutatás elvégzését.

Köszönöm a PTE ÁOK Egészségügyi és Nyelvi Kommunikációs Intézet munkatársainak, kollégáimnak és barátaimnak, hogy sok türelemmel segítettek és inspiráltak a munkám során. Szeretném megköszönni Mátrai Péternek, hogy a statisztikai elemzések elvégzésében segítséget nyújtott.

Hálás köszönettel tartozom Dr. Demeter Évának és Dr. Kanizsai Péternek, hogy előbírálóként hasznos és pótolhatatlan tanácsokkal láttak el.

Köszönöm családomnak, hogy mindvégig segítettek és mellettem álltak.